

L'acompanyament dels preveres als cristians compromesos en la societat

Tiana, 18-II-2004

Joan Costa Bou

INTRODUCCIÓ

Se m'ha encomanat la tasca de donar resposta a com s'ha de desvetllar i acompanyar els laics en els distints àmbits de la vida pública. De fet, cal fer realitat la inculturació de la fe, és a dir, assolir que la fe esdevingui cultura. El nostre papa Joan Pau II afirmà amb força que «una fe que no esdevé cultura, és una fe no acollida plenament, no pensada enterament, i no viscuda fidelment».¹

La temàtica d'enguany d'aquestes *VII Jornades d'Apostolat Seglar per a preveres* continua la reflexió de les trobades dels tres últims anys i, més en concret, la de l'any passat sobre «El prevere, formador i acompanyant de l'apòstol». Aquest any, però, té una modulació particular en referir-se a aquells apòstols que estan compromesos en certs àmbits de la vida pública, és a dir, aquells que exerceixen d'una manera especial la *caritat política*, en el sentit propi que li donà el document de la Conferència Episcopal Espanyola, *Católicos en la vida pública*: «Amb el que entenem per "caritat política" no es tracta només ni principalment de suplir les deficiències de la justícia, encara que en ocasions sigui necessari fer-ho. Menys encara no es tracta d'encobrir amb una presumpta caritat les injustícies d'un ordre establert i assentat en profundes arrels de dominació o d'explotació. Es tracta més aviat d'un compromís actiu i operant, fruit de l'amor cristià als altres homes, considerats com a germans, en favor d'un món just i més fratern, amb especial atenció a les necessitats dels més pobres.»² I hom entén per l'*àmbit polític* tot allò que afecta la vida dels homes considerats en societat. El seu camp abasta «el dilatat i complex món de la política, de la realitat social, de l'economia; així com també de la cultura, de les ciències i de les arts, de la vida internacional, dels òrgans de comunicació social; i també d'altres realitats particularment obertes a l'evangelització, com l'amor, la família, l'educació dels nens i dels adolescents, el treball professional, el sofriment».³

La vida dels laics que viuen i exerceixen llur professió en aquest món complex i convuls no és pas gens fàcil. Per mantenir-se fermes i donar una resposta adient a les problemàtiques que van sorgint cal una ajuda especial per part de l'Església. Hom ha reiterat la necessitat d'un acompanyament. Tots els documents magisterials se'n fan ressò. Heus-ne ací una petita mostra: «El compromís en la vida pública, si és assumit amb veritable esperit de servei, ofereix grans possibilitats d'exercir la virtut cristiana de la caritat. La vida política, però, és dura i exigent i està esquitxada de doloroses tensions i dificultats. El que hauria de ser camp fecund per al creixement i aprofundiment de la vida cristiana es converteix de vegades en font d'escepticisme, d'ambició o d'escàndol. La intensa ideologització de l'activitat politicosocial, els forts conflictes d'interessos i la temptació del pragmatisme poden arribar a comprometre la mateixa fe i la pràctica integral de la vida cristiana. Per això els cristians que decideixen dedicar-se a la vida pública i política tenen necessitat i dret de ser ajudats i acompanyats per la mateixa Església que insta el seu compromís.»⁴ I més en concret, «els sacerdots han de ser particularment sensibles a la responsabilitat que els incumbeix d'ajudar els cristians a una plena i harmònica comprensió de la vida cristiana, ensenyant-los a desenvolupar harmònicament els aspectes més íntimament religiosos amb les implicacions socials i polítiques de la seva vocació.»⁵ Un altre exemple: «L'ajuda que les comunitats cristianes

¹ JOAN PAU II, *Carta autògrafa per la qual s'institueix el Consell Pontifici de la Cultura*, 20.V.1982, AAS, 74 [1982], p. 685; CONSELL PONTIFICI DE LA CULTURA, *Per una pastoral de la cultura*, 23.V.1999, nota 2.

² CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA, *Católicos en la vida pública* (CVP), 1986, 61.

³ CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA, *Los cristianos laicos, Iglesia en el mundo* (CLIM), 1991, 45; PABLO VI, *Evangelii nuntiandi* (EN), 1975, 70; CVP, 7; JOAN PAU II, *Christifideles laici* (Chrl), 1988, 42.

⁴ CVP 172-173.

⁵ CVP 178.

ofereixen de manera general als cristians per viure la dimensió social i pública del seu compromís no és suficient. Cal oferir-los altres oportunitats de formació i acompanyament més especialitzades que responguin a les característiques pròpies dels ambients, professions o altres peculiaritats socioculturals.»⁶

També el nostre Concili Provincial Tarraconense,⁷ després d'afirmar el deure dels cristians de comprometre's en el servei de la societat, en les seves diverses manifestacions –professionals, culturals, sindicals i polítiques–, «insta les comunitats cristianes a respectar el pluralisme polític i a *acompanyar* amb atenció i amb respecte aquells cristians, laics i laiques, que treballen compromesos en la vida política, tenint en compte la complexitat d'aquest àmbit i alhora la necessitat d'una constant crida a la responsabilitat». Alhora que «invita a crear en els diferents bisbats un petit grup plural que pugui aprofundir en el tema, que ajudi els cristians compromesos i que n'engresqui d'altres a concretar llur compromís». I recomana al Centre d'Estudis Pastoral, en connexió amb el Secretariat Social, la creació de cursos i de seminaris, descentralitzats en els diversos bisbats i zones, sobre el sentit i sobre la importància de la participació dels cristians en els compromisos cívics i polítics. Aquestes Jornades en són un fruit.

FONAMENTACIÓ TEOLÒGICA

La millor praxi és una bona teoria. De no ser així, el comportament humà esdevé font de trencaments interiors i de conflictivitat social. Tota la Doctrina social de l'Església intenta donar resposta a una construcció de la societat d'acord amb la dignitat humana. Altres propostes que no arrelen en una correcta antropologia, tard o d'hora, van contra el mateix home, perquè tot el que és humà té només en Crist la seva raó de ser i la seva plenitud. Joan Pau II, citant unes paraules d'un poeta polonès, A. Mickiewicz, expressava de manera lapidària una seva convicció profunda que serà força recurrent en tot el seu magisteri, en coherència amb aquesta pregona veritat ontològica: «Una civilització veritablement digna de l'home ha d'ésser cristiana.»⁸ En efecte, adreçant-se també als joves, afirmarà vint-i-tres anys més tard que «un món sense referència a Crist –aquest és el missatge central de la Jornada Mundial de la Joventut de Toronto, comentava el mateix pontífex–, és un món que, tard o d'hora, acaba per anar contra l'home. La història d'un passat encara recent ho demostra. No es rebutja Déu sense rebutjar també l'home».⁹

Crist és el centre i el punt de referència de tot capteniment cristià, que no pot concebre's si no és en relació amb la seva persona.¹⁰ Crist és Camí que condueix l'home a la seva plena realització i a la seva felicitat; és la Veritat que il·lumina el camí humà revelant el rostre del Pare; és la Vida que transforma la nostra vida configurant-nos, pel do de l'Esperit Sant, en altres cristis, en Ell mateix. L'home resta transformat, per la gràcia, en una nova criatura en Crist.

En aquesta ponència, en cercar els fonaments de la vida cristiana en la vida pública, vull fer-me ressò de la famosa frase de Joan Pau II: «Família, sigues el que ets!»¹¹, que podem fer extensibles a totes les realitats humanes: «persones, famílies, cultures, nacions, humanitat, sigueu el que sou!» I glossant les paraules del Papa podem afirmar: En el disseny de Déu Creador i Redemptor la persona, la família, la cultura, la nació i la humanitat descobreixen no només la seva

⁶ CVP 184.

⁷ CONCILI PROVINCIAL TARRACONENSE (CPT), 1995, 31.

⁸ JOAN PAU II, Discurs als joves, Gniezno (Polònia), 3.VI.1979, en *Insegnamenti Giovanni Paolo II*, II/1, 1979, pp. 1407-1409. Constitueix un error interpretar la frase de Mickiewicz citada pel Papa en clau de nacionalcatolicisme. Els qui creiem que tot ha estat creat en Crist –el visible i l'invisible– i redimit per Ell (cf. Col 1,15-20) sostenim la veritat d'aquesta afirmació aplicant-la a totes les dimensions de l'existència humana (individual, familiar, econòmica, política, cultural, etc.). Ara bé, les concrecions històriques d'aquesta aplicació resten sotmeses als condicionaments de temps i espai. Avui dia, la mediació requerida per a plasmar-la és el dret humà i civil a la llibertat religiosa, la qual cosa porta a una inspiració cristiana de les cultures que es tradueix en una impregnació dels valors de veritat, justícia, amor i llibertat que, d'una banda, respecten l'autonomia de l'ordre temporal i, de l'altra, l'obren positivament a la transcendència i, així, a la possibilitat i realitat de la Revelació cristiana, alhora que exclouen tota plasmació juridicopolítica que pretengui de reeditar els errors del nacionalcatolicisme.

El text i el comentari està extret del llibre *Nació i Nacionalisme. Antologia del Magisteri pontifici contemporani*, de propera edició, a càrrec d'Antoni M. Oriol, amb la col·laboració de Joan Costa i Josep Rafael Carreras de Nadal (†).

⁹ JOAN PAU II, *Angelus*, 4.VIII.2002.

¹⁰ L. MELINA, *Moral: entre la crisis y la renovación*, Barcelona 1998, p. 36.

¹¹ JOAN PAU II, *Familiaris consortio* (FC), 1981, 17.

identitat, el que són, sinó també la seva *missió*, el que poden i han de fer. La comesa, que per vocació de Déu estan cridades a exercir en la història, brolla del seu mateix ésser i representa el seu desenvolupament dinàmic i existencial. Tota persona, família, cultura, nació i la humanitat descobreixen i troben en si mateixes la crida inesborrable que defineix alhora la seva dignitat i la seva responsabilitat: «persona, família, cultura, nacions i humanitat, *sigueu el que sou!*»

La conferència inicial d'aquestes Jornades delimità pregonament el marc d'actuació i els conceptes a tenir en compte quant als fonaments de la participació dels laics en la vida pública. En sintetitzo algunes idees que ajudaran posteriorment a la meua exposició. Carlos García de Andoain distingí entre «presència pública de l'Església» i «presència dels laics en la vida pública». I recordà la cita conciliar que n'encapçala el tríptic informatiu.¹² El ponent manifestà la manca de visibilitat pública de l'Església, però ens recordà, alhora, la gran tasca de tants homes i dones en els seus àmbits propis que actuen amb criteri cristià. Descriví la nostra societat i la qualificà de societat de *tolerància limitada* en la qual no es permeten les manifestacions creients si no és en certs àmbits puntuals, no s'accepta, però, el fet creient com a motor i constructor de la societat. Aquest tipus de societat provoca tota una munió de conseqüències, com ara la desaparició de la fe de l'àmbit civil, la reducció de la fe a una ètica, la renúncia de l'originalitat cristiana i la descol·locació eclesial, entre altres. Cal, però, com a cristians, ser presents en el món, presència que ha de ser culturalment significativa, evangèlicament identificada, històricament transformadora i missionera, i contagiosament missionera. Per a la qual cosa cal optar per viure religiosament allò que és profà, cercar mediacions associatives i, recordant un pensament de Maritain, actuar *en* cristià i no tant *en nom de* l'Església.

Què significa actuar en cristià? Recordant l'adagi clàssic, «operari sequitur esse», la qüestió anterior en reclama una altra: Qui som? Davant la constatació d'una doble dimensió personal, la individual i la social, hom podria preguntar-se quina posseeix una densitat més gran. Segons tarannàs i educació, uns posen la primacia en el fet individual, altres en el vessant social, altres els igualen al cinquanta per cent. Cap d'aquestes, però, és la resposta correcta segons una antropologia adequada. La persona humana és, alhora, cent per cent individual i cent per cent social. L'ésser humà és constitutivament individual i social. De la mateixa manera que el *punt* es defineix per la intersecció de dues rectes, i és punt per ser la intersecció, també la persona humana només pot assolir la seva plenitud quan es realitza en la doble dimensió individual i social, és a dir, quan desenvolupa el màxim de creativitat amb el màxim d'obertura al bé comú. L'estructura pròpia de l'ésser humà es configura, per tant, mitjançant la *llibertat oblativa*¹³ o el *do lliure de si*.¹⁴

Hom entén, doncs, la pregunta de Déu a Caïn, un cop aquest hagués occit el seu germà: «On és el teu germà Abel?» Ell va respondre: «No ho sé. Que potser sóc el guardià del meu germà?»¹⁵ La resposta de Caïn manifesta una greu mancança d'humanitat. Tot home esdevé el custodi i el guardià del seu proïsme. El Concili Vaticà II ho expressà amb unes belles paraules: «El Concili inculca el respecte a l'home, talment que tothom, sense excepció, ha de considerar el proïsme com un *altre si mateix*, tenint compte, abans que res, de la seva vida i dels mitjans per a viure-la dignament, no sigui que hom imiti aquell ric que no tingué cap cura del pobre Llätzer. Principalment en els nostres dies és urgent l'obligació de fer-nos nosaltres mateixos del tot pròxims de qualsevol home i de servir-lo activament tan bon punt ens surt a l'encontre, sia un vellard abandonat per tothom, sia un obrer estranger menyspreat injustament, sia un emigrant, sia un infant nascut d'unió il·legítima, que sofreix immerescudament per culpa d'un pecat que ell no va cometre, sia un famolenc que interpel·la la nostra consciència tornant a fer present la veu del Senyor: "Cada vegada que ho féreu a un d'aquests germans meus més petits, m'ho féreu a mi" (Mt 25, 40).» Hom no pot dir, doncs, que les necessitats humanes "no són el nostre problema", per emprar una expressió col·loquial.

Intentem de respondre a allò que som. Som constitutivament individuals i socials, alhora que també constitutivament cristoreferenciats. Cal, però, adonar-nos com Crist és present en la persona i en la societat. Proposem, pedagògicament, uns esquemes, elaborats per Mn. Antoni M.

¹² CONCILI VATICÀ II, *Lumen gentium* (LG), 31.

¹³ J. COSTA, *Nació i nacionalismes*, Barcelona 2000, p. 209.

¹⁴ CONCILI VATICÀ II, *Gaudium et spes* (GS), 24.

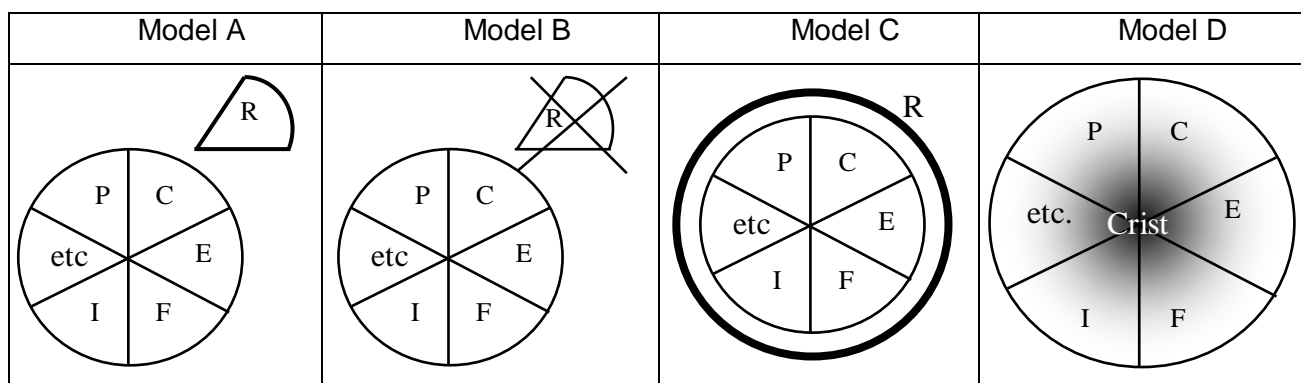
¹⁵ Gn 4,9.

Oriol, prou il·luminadors pel que fa a les distintes comprensions de la societat. Dins la vida social hom troba el fet cultural [C], individual [I], polític [P], econòmic [E], familiar [F], religiós [R], etc. Quin lloc ocupa el vessant religiós i com s'hi insereix? Pel món liberal (model A), aquest forma part de la intimitat de la persona, però no pot ser present en la societat. França, amb les últimes legislacions pel que fa als signes religiosos, n'és un bon exemple. Des d'aquesta perspectiva hom no nega l'existència del fet religiós, però no se li dóna cabuda a la vida pública, que participa d'una neutralitat en aquest camp. En lloc d'una laïcitat ben entesa, s'exerceix un laïcisme excoient. La societat té una racionalitat que li és pròpia, on la fe només aporta noves motivacions dels qui hi treballen.

Altres proposen d'aniquilar el fet religiós, tant de les persones com de la societat, perquè el consideren l'opi del poble. El món marxista, que es professa ateu, n'és la seva concreció històrica (model B).

Hi ha els qui sostenen que cal imposar el vessant religiós humà, que abasta totes les dimensions de la realitat –política, economia, família, etc. Aquest és el model propi de la cristiandat, de les teocràcies (model C), on el món civil esdevé subjectat a la condició religiosa. Des d'aquest punt de vista, és gairebé impossible un diàleg amb el món i, menys encara, amb altres concepcions religioses. Hom s'incapacita per comprendre la justa autonomia de les realitats creades.¹⁶ Les teocràcies islàmiques actuals en són un exponent.

La comprensió cristològica de l'home que ens ofereix el Concili Vaticà II (model D) posa, no solament el fet religiós, sinó Crist, en el centre de la persona i de la societat, que amara, no impera, tota altra dimensió humana i la dota de sentit i de plenitud.¹⁷

De Crist, origen, centre i fi de la persona, de la societat i de tota la història, s'extreuen conseqüències decisives per a la vida i el comportament humà. No hi ha cap realitat verament humana, ni personal ni social, que en Crist no trobi la seva més plena realització. Tot capteniment, per a ser veritablement humà, ha de posseir, per a ser veritablement humà, una dinàmica pròpia: per Crist, amb Crist i en Crist, a glòria de Déu Pare, en l'Esperit. La Sagrada Escripura empra la imatge de la vinya com la terra de conreu del Senyor; imatge que serveix com a marc de referència de l'exhortació apostòlica *Christifideles laici*, per reflexionar sobre la vocació i missió dels laics en l'Església i en el món.¹⁸ Tots hi hem d'anar a treballar, tots hi som convidats, i tots en

¹⁶ GS 36: «No obstant això, sembla que molts contemporanis nostres temen que, de la unió més estreta de l'activitat humana i de la religió, esdevingui impedida l'autonomia dels homes, de les societats o de les ciències. Si per autonomia de les coses terrenals entenem que les coses creades i les societats mateixes gaudeixen de lleis i valors propis, que han de ser discernits, usats i ordenats gradualment per l'home, exigir-la és del tot recte, cosa que no solament és postulada pels homes del nostre temps, sinó que s'harmonitza també amb la voluntat del Creador.»

¹⁷ Per a un estudi sobre la dimensió cristològica de la vida humana, cf. JOAN COSTA, *El discerniment moral*, Barcelona 2003, pp. 31-63.

¹⁸ ChrL, 1: «Els fidels laics, la vocació dels quals i missió a l'Església i al món als vint anys del Concili Ciutat del Vaticà II ha estat el tema del Sínode dels Bisbes de 1987, pertanyen a aquell Poble de Déu representat en els obrers de la vinya, de qui parla l'Evangeli de Mateu: "El Regne dels Cels és semblant a un propietari, que va sortir a primera hora del matí a contractar obrers per a la seva vinya. Havent-se ajustat amb els obrers en un denari al dia, els va enviar a la seva vinya" (Mt 20,1-2). La paràbola evangèlica desplega davant de la nostra mirada la immensitat de la vinya del Senyor i la multitud de persones, homes i dones, que és cridada per Ell i enviades perquè hi tinguin feina. La vinya és el món

rebrem el fruit. Tota activitat humana és, doncs, si hi descobrim el seu últim sentit, treballar a la vinya del Senyor i per al Senyor. Això sí, units a Crist com les sarments al cep (Jn 15,5). La nostra feina en aquest món ha de tenir com a primera i darrera intenció tirar endavant i fer possible els interessos de Déu a la terra. Què ha de fer, aleshores, l'apòstol en la vida pública? Prendre consciència d'una missió i d'una tasca que, essent tota humana, és alhora divina: fer realitat la construcció del Regne de Déu, fer que Déu pugui ser tot en totes les coses (1Co 15, 28), fer que tot esdevingui allò que ha de ser segons el pla de Déu en Crist.

Quan això no es dona, quan la fe no amara tot el nostre actuar, s'esdevé aquell divorci entre fe i vida diària, que el Concili Vaticà qualificà d'un dels errors més greus de la nostra època.¹⁹ Idea que s'ha reiterat posteriorment per les seves enormes conseqüències,²⁰ en especial, la separació de la llibertat de la veritat. Hom pot recordar que la llibertat i la veritat o van juntes o juntes desapareixen miserablement.²¹

En aquest primer apartat m'he proposat, doncs, de mostrar la veritat de la persona humana per guiar, així, la seva llibertat, que resta sempre cristoreferenciada i cristofinalitzada,²² i la realització de la qual admet una pluralitat de plasmacions que reflecteixen el pla de Déu en Crist, tot respectat l'autonomia pròpia de les realitats temporals.²³ En Crist és on es conté la clau hermenèutica última de tota la realitat.²⁴

Una «fe que actua per la caritat» (Ga 5,6). Així resumia sant Pau el capteniment cristià: «Per a mi, viure és Crist» (Fl 1,21). Crist no és simplement un element a tenir en compte en el comportament humà, encara que se'l consideri el referent per excel·lència, ni es limita a oferir una nova cosmovisió de la realitat. Ell és el criteri, la norma universal i concreta, de tota conducta humana. La seva vida i la seva paraula –a la qual accedim pel do de la fe– no es redueixen a un simple *horitzó transcendental* o intencional; un horitzó que determina actituds, sense implicar accions concretes.²⁵ Si s'elimina Crist de l'horitzó del capteniment humà, se secularitza la moral²⁶ i s'empetiteix l'home –i més encara, se'l mutila. En prescindir del referent crístic, les conseqüències no es fan esperar: l'home es dilueix.²⁷

Distingir entre crístic i cristofinalitzat ens ajudarà per comprendre millor la cristoreferencialitat de l'obrar de la persona. Aquesta, participant de la vida nova pel do de l'Esperit Sant, és crística; anàlogament a com el pa de l'eucaristia, per la consagració, és també crístic: el propi Crist. Ara bé, el capteniment humà en l'ordre temporal, així com totes les seves estructures no es qualifiquen de crístiques, sinó de cristofinalitzades, en la mesura que són morals. En nom de Crist no se'ls exigeix que esdevinguin *res sacra*. «El pa que fabriquem i consumim els homes –posa com a exemple Antoni M. Oriol– és cristià sent bon pa, pa no adulterat, pa fruit del treball i no de l'explotació, pa venut i adquirit en el seu just preu.» Així, l'actuar del ciutadà i tot l'ordre temporal responen al pla de Déu en Crist quan es moralitzen, no quan se sacrilitzen, és a dir, quan es cristoreferencien (cristofinalitzant-los lliurement, respectant la seva pròpia finalitat constitutiva), no quan es cristifiquen.²⁸

sencer (cf. Mt 13, 38), que ha de ser transformat segons el disseny diví en vista de la vinguda definitiva del Regne de Déu.»

¹⁹ GS 43.

²⁰ ChrL 59; JOAN PAU II, *Veritatis splendor* (VS), 1993, 88.

²¹ Joan Pau II, *Fides et ratio* (FR), 1998, 90.

²² A.M. ORIOL, *Dimensión política de la caridad*, «Corintios XIII» 4 (1977) 123.

²³ GS 36.

²⁴ J.L. ILLANES, *Antropocentrismo y teocentrismo en la enseñanza de Juan Pablo II*, ScrTh 20 (1988) 662-663.

²⁵ L. MELINA, *Moral: entre la crisis y la renovación*, p. 37.

²⁶ Cf. *Idem*, p. 26.

²⁷ GS 36: «Car la creatura sense el Creador s'esvaneix. [...] Encara més, per l'oblit de Déu la mateixa criatura resta enfosquida.»

²⁸ Cf. A.M. ORIOL, *Dimensión política de la caridad*, «Corintios XIII» 4 (1977) 123.

EN CRIST, TOTS GERMANS: L'ESPIRITUALITAT DE LA COMUNIÓ

Fets partícips de Crist, ens fem també partícips de la seva mateixa caritat. El seu testament és el manament nou de l'amor, la mesura del qual és ara el do total de Crist a la Creu: «Com jo us he estimat» (Jn 15,12).

Von Balthasar, en la seva tercera tesi —el sentit cristià de la regla d'or— declara: «En boca de Crist i en el context del Sermó de la Muntanya, la “Regla d'or” (Mt 7,12; Lc 6,31) no pot ser considerada com el resum de la Llei i dels profetes sinó perquè funda sobre el do de Déu (que és Crist) el que els membres de Crist en poden esperar uns d'altres i donar-se mútuament uns a altres. Ella ultrapassa, doncs, la simple fraternitat humana per englobar el flux interpersonal de la vida divina.»²⁹

Jesús demana que els seus deixebles el segueixin i l'imitin en el seu propi camí: el camí de l'amor. Un amor que es dona totalment als altres per amor de Déu. El seu signe: el lavatori dels peus; la seva plena manifestació: el do sacrificial de la seva vida a la creu; el seu testimoni: fins a l'extrem. Això és el que Crist demana a tot home que vulgui seguir-ho.³⁰ «Tota ètica cristiana —afirma Balthasar— és cruciforme: vertical i horitzontal. Aquesta *forma* té també el seu contingut concret, del qual no se la pot mai absteure: el Crucificat que reuneix Déu amb els homes. Ell es troba present, com la norma única, en cada relació particular, en cada situació. “Tot m'està permès” (1Co 6,12; cf. Rm 14-15), a condició que recordi que la meua llibertat és el resultat de la meua pertinença a Crist (1Co 6,19; 3,21-23).»³¹ Tal pertinença a Crist exigeix del cristià el do de si a Déu i als germans per amor de Déu fins a l'extrem, segons la mesura de l'amor de Crist. L'amor fraternal constitueix el criteri de verificació de l'amor a Déu.³²

La vivència de l'amor fraternal comporta tot un tarannà que el sant Pare anomena *espiritualitat de comunió*. Una espiritualitat que té els seus fonaments en el misteri de la Trinitat, en el cos místic de Crist, en la vida de tota persona entesa com a do i en saber portar els uns les càrregues dels altres. Així ho resumeix Joan Pau II en la Carta apostòlica *Novo millennio ineunte*:³³ «*Espiritualitat de la comunió* significa abans que res una mirada del cor sobretot cap al misteri de la Trinitat que habita en nosaltres, i la llum de la qual ha de ser reconeguda també en el rostre dels germans que estan al costat nostre. *Espiritualitat de la comunió* significa, a més, capacitat de sentir el germà de fe en la unitat profunda del Cos místic i, per tant, com un que em pertany, per saber compartir les seves alegries i els seus sofriments, per intuir els seus desigs i atendre les seves necessitats, per oferir-li una amistat vertadera i profunda. *Espiritualitat de la comunió* és també capacitat de veure abans que res el que hi ha de positiu en l'altre, per acollir-lo i valorar-lo com a regal de Déu: un “do per a mi”, a més de ser un do per al germà que l'ha rebut directament. Finalment, *espiritualitat de la comunió* és saber “donar espai” al germà, portant mútuament la càrrega dels altres (cf. Ga 6,2) i rebutjant les temptacions egoïstes que contínuament ens assetgen i engendren competitivitat, ganes de fer carrera, desconfiança i enveges.»

A la llum de les reflexions precedents, hom pot comprendre perquè el compromís cristià arrela en la mateixa vocació baptismal i n'és una exigència i una dimensió imprescindible. Som corresponsables del nostre món. I ho som, des d'una perspectiva teològica, per diversos motius: perquè hi ha un únic pla de creació i salvació, perquè l'esperança de la vida eterna i la construcció del Regne són realitats indestruïbles;³⁴ perquè la vocació a la plenitud de la caritat inclou, doncs, el

²⁹ H. VON BALTHASAR, *Nueve tesis*, en COMISIÓN TEOLÓGICA INTERNACIONAL, *Documentos 1969-1996*, Madrid 1998, p. 91.

³⁰ Cf. VS 20.

³¹ H. VON BALTHASAR, *Nueve tesis*, p. 92.

³² Cf. 1Jn 4,20; Mt 25,31-46; VS 14.

³³ JOAN PAU II, *Novo millennio ineunte* (NMI), 2001, 43.

³⁴ GS 36: «Prou som avisats que de res aprofita l'home si guanya tot el món, però es perd ell mateix. No obstant això, l'expectativa de la nova terra no ha d'afeblir, ans més aviat excitar, la sol·licitud de perfeccionar aquesta terra, on creix el Cos d'aquella nova família humana que ja és capaç d'oferir un cert besllum del món nou. Per tant, malgrat que el progrés terrenal hagi de ser acuradament distingit en relació a l'augment del Regne de Crist, no obstant això, en quant pot contribuir a ordenar més bé la societat humana, interessa granment al Regne de Déu. Car, els béns de la dignitat humana, de la comunió fraterna i de la llibertat, ço és, tots aquests bons fruits de la natura i del nostre esforç, després que els hàgim propagat en la terra, en l'Esperit del Senyor i segons el Seu manament, tot seguit els trobarem novament, purificats emperò, de tota taca, il·luminats i transfigurats, quan Crist retornarà al Pare el regne etern i universal: “regne de veritat i de vida, regne de santedat i de gràcia, regne de justícia, d'amor i de pau”. En aquesta terra el Regne ja és present en misteri; però, en venir el Senyor, serà consumat.»

domini i la cura del món i l'ordenament de la societat; i perquè el món –reiterem-ho– no és aliè a Crist: tot té una referència crística (Crist com a centre, clau hermenèutica de tota la realitat, i fi de tota la història; Crist com a Creador i destinatari de tota la realitat [Col 1, 15ss]). Cal, doncs, que esdevingui realitat la plena redempció del món, el qual, mentre així no s'esdevingui, gemega amb dolors de part (Rm 8,22).

Què aporten, doncs, els laics i l'Església amb la seva doctrina i acció? Una visió de l'home, de la societat i de l'activitat humana que redimensiona tota la realitat secular sense confondre els àmbits i l'autonomia de cadascun.

EXIGÈNCIES DE L'ÉSSER CRISTIÀ LAIC COMPROMÈS EN LA VIDA PÚBLICA

Sabem ja qui som i què hem de fer. Cal, ara, formular-nos una nova pregunta, objecte primer del nostre estudi: com ho hem de fer? La Conferència Episcopal Espanyola publicà un interessant document en el qual exposà l'originalitat de la presència cristiana en la vida pública³⁵ i remarcà alguns trets i actituds pràctics: superar el mer compliment legal; inspirar-se en el seguiment de Jesús i en l'estil de les benaurances; exercir les actituds de mansuetud, pau, preocupació pels pobres, servei, ...; cercar l'exercici de l'amor solidari i desinteressat; guiar-se per la Doctrina social de l'Església; a més de ser autèntics, és a dir, testimonis veritables, coherents (fe i vida), i fidels a les exigències de la fe.

I rellegint les línies d'acció i les propostes d'un altre text episcopal, *Cristianos laicos, Iglesia en el mundo*,³⁶ hom demana a l'Església i als seus ministres una tasca de sensibilització, ajut i formació dels esmentats laics: que sensibilitzin i ajudin a prendre consciència de la dimensió sociopolítica, animin a participar en la vida pública, facilitin una formació adient, acompanyin els laics en les seves responsabilitats i compromisos i els capacitin per a viure la transformació, el testimoni, l'anunci, la comunió eclesial i la missió, que són elements essencials per a l'evangelització, talment que la seva actuació reflecteixi l'esperit de les benaurances. Esperit que concreta, de forma dialèctica, en posar reconeixement on hi ha desqualificació; respecte i diàleg on hi ha confrontació; servei on hi ha voluntat de poder; solidaritat amb els pobres on hi ha individualisme, interès personal o de grup; sacrifici i esperança on hi ha violència i imposició.

Tot plegat requereix d'una formació integral, espiritual, axiològica, doctrinal i apostòlica a fi de ser i viure allò que confessen i celebren, i anunciar allò que viuen i esperen.³⁷

Concretant ulteriorment el tarannà dels cristians compromesos en la vida política, aquests –segons l'exhortació *Christifideles laici*–³⁸ han de trobar el seu *criteri bàsic* en el bé comú, la seva *orientació constant* en la defensa i promoció de la justícia, entesa com a virtut, la seva *ànima* en l'esperit de servei, unit a la necessària competència i experiència –la qual cosa demana transparència i lluita contra la deslleialtat, la mentida, la malversació de la hisenda pública i l'ús de mitjans equívocs o il·lícits–, la seva *condició* en el respecte de l'autonomia de les realitats terrenals, en el testimoniatge dels valors humans i evangèlics relacionats amb l'activitat política (llibertat, justícia solidaritat, dedicació, estil de vida senzilla, amor preferencial als pobres) i en la participació consegüent en la vida de l'Església i la il·luminació provinent de la seva doctrina social, i, finalment, el seu *estil i mitjà* en la solidaritat, que reclama la participació activa de tothom (ciutadans i grups) en la vida política. Tot plegat tindrà com a fruit la pau. Per tant no podem ser indiferents, estranys o mandrosos davant d'allò que nega o posa en perill la pau i atempta contra la dignitat humana.

EL CAMÍ DEL DESVETLLAMENT I DE L'ACOMPANYAMENT

Com s'ha de fer perquè els laics compromesos en la vida pública assoleixin allò que són i ho posin en pràctica? Per a aquest propòsit vull recordar les dues ponències de les Jornades d'Apostolat

³⁵ CVP 85-94.

³⁶ CLIM, 53 ss.

³⁷ CLIM, 72.

³⁸ ChrL 42.

Seglar de l'any passat. Hi trobem força elements per a respondre a la pregunta que encapçala aquesta secció i n'assenyalaré els que més ens interessin per al nostre propòsit.

Sebastià Taltavull, amb el títol *El prevere acompanya la missió de l'apòstol*,³⁹ dissertà entorn de quatre eixos: el prevere, l'apòstol, la missió i l'acompanyament. Quant a les qualitats del prevere, demana que sigui una persona madura, testimoni coherent, deixeble, apòstol, conscient de la seva identitat i visqui la caritat pastoral com a tret distintiu.

I pel que fa a la formació dels laics per a l'apostolat, ofereix unes indicacions que l'han d'inspirar: Una completa formació humana, acomodada al caràcter i les qualitats de cadascú; el ple coneixement de la realitat secular en la qual vivim; l'aprenentatge del sentit de la missió, vivint un profund sentit de Déu i d'unió amb Crist; una formació espiritual i alhora doctrinal-teològica, filosòfica, pràctica i tècnica; l'assoliment de la unitat de vida que la faci equilibrada i capaç de discernir; i la convicció de fe que l'Esperit és el protagonista i el conductor de la missió.

Després recorda tot allò que diu el document de la Conferència Episcopal Espanyola, *Els cristians laics, Església en el món*, especialment pel que fa a les línies d'acció i les propostes. A més de la dimensió d'animació i promoció, aquest text concreta, en aclarir els problemes implicats en la participació dels catòlics en la vida pública, diverses necessitats, entre les quals enuncia les de promoure la relació de l'Evangeli amb la cultura; madurar la relació que l'Església ha de mantenir amb el món; procurar la màxima coherència en l'estil de vida, les opcions, les decisions i els comportaments; mantenir la unitat de fe i la comunió de la fe, i la pluralitat d'opcions sociopolítiques divergents; reconèixer l'autonomia, rectament entesa, de les realitats temporals, i fomentar l'originalitat i la funció pròpia de la fe; il·luminar per part de la comunitat cristiana un projecte d'evangelització que no es confongui amb un projecte polític determinat; i superar l'apatia i l'anomia dels catòlics davant dels problemes de la societat. Tota aquesta tasca formativa requereix un suport, orientació i acompanyament pastoral que tingui en compte el vessant comunitari, una comunitat de fe.

En el tercer capítol de l'article, Sebastià Taltavull reprèn el paper del prevere com a l'acompanyant de l'apòstol. I mostrant l'exemple del Mestre, recorda que qui acompanya ha de ser un expert en l'experiència de Déu, més que en el fet sagrat, i que el «col·loqui d'ajuda», entorn de la *trobada, l'escolta i la comprensió*, ha de possibilitar la maduració de l'acompanyat. Tot tenint en compte el mètode de C. Rogers, sota les claus de no-directivitat, confiança i no substitució, i de R. Carkhuff, descriu el model de col·loqui. Aquest mètode enclou el fet d'acollir i prestar atenció a l'acompanyat, facilitar la narració que estimuli l'autoexploració, responsabilitzar l'acompanyat en primera persona, i estimular-lo a assumir un compromís gradual.

Descriu, posteriorment, les etapes d'aquest procés, que s'inicia amb la formació, i es verifica en un estil de vida semblant al de Jesús, forjat en la pregària, la lectura, la revisió de vida, l'estudi, els sagraments, etc.

Com cal ajudar a fer aquest camí? Sintetitzo les orientacions que n'ofereix l'autor: Compartir la fe i la missió entre acompanyant i acompanyat; ajudar a interioritzar la dimensió creient i la missió; comunicar la necessitat d'aquesta missió als altres; viure integrats i acompanyats per la comunitat cristiana.

Pedro Escartín, en el seu article *¿Cómo despertar la vocación apostólica en los laicos?*,⁴⁰ ofereix els passos pràctics per desvetllar la vocació apostòlica en la consciència creient. Després d'explicar què és la vocació apostòlica –que neix del desig de donar a conèixer a d'altres Aquell amb qui hom s'ha trobat– d'un *laic, adult i militant* que viu en una unitat l'íntima connexió entre fe, Església i missió, indica quina és la *guia marc* de consolidació de la identitat cristiana: aquesta requereix el coneixement de la fe contrastat amb l'experiència, la celebració arrelada en la vida, el compromís missioner, la possessió de criteri per a *discernir, decidir i actuar* i, finalment, la coherència entre fe i vida.

L'educació de l'apòstol laic ha d'abastar la persona sencera, la seva afectivitat, els seus coneixements i la realització practicoètica. El desvetllament de la vocació apostòlica –afirma

³⁹ SEBASTIÀ TALTAVULL, *El prevere acompanya la missió de l'apòstol*, «Quaderns de Pastoral», 187-188 (2003) 143-164.

⁴⁰ PEDRO ESCARTÍN, *¿Cómo despertar la vocación apostólica en los laicos?*, «Quaderns de Pastoral» 187-188 (2003) 186-202.

Escartín– no es realitza amb discursos, sinó ajudant al desplegament de les possibilitats cognoscitives, afectives i dinàmiques de qui és acompanyat; cal, a més, que hom tingui en compte les circumstàncies personals; aquest desvetllament mai no s'assoleix amb l'adoctrinament, sinó implicant el subjecte en l'anàlisi i la interiorització dels propis motius i criteris d'acció; i cal que resti sempre unit a Crist. Tot seguit ofereix una proposta pedagògica per aquest desvetllament. L'itinerari proposat parteix de dues conviccions que han de ser presents en qui acompanya: el sentiment sincer de fraternitat –no són deixebles, sinó germans en Crist– i la manifestació de Déu en tots els esdeveniments humans. Hom resumeix aquest itinerari, primerament, en descobrir la realitat mitjançant una anàlisi que signifiqui un encontre personal amb aquesta realitat, la qual cosa n'implica una lectura ètica fonamentada en els drets humans, una memòria del passat per a ser capaç d'assumir el present com a història de salvació, i una lectura evangèlica. L'itinerari esmentat, com a segon moment, ha de descobrir l'acció transformadora –que ha de ser solidària, corresponsable, amb iniciativa, dialogant, decidida, crítica, imaginativa i confiada– amb la qual ens comprometem; i, en darrer lloc, cal formar part d'un grup, per a comprendre i viure la dimensió comunitària de la fe.

L'autor acaba l'article fent menció de l'*estil de fer camí*, marcat per la *revisió de vida* com a instrument pedagògic.

Tots dos articles ens han ofert una molt bona orientació pràctica i pedagògica del procés formatiu i d'acompanyament. Voldria, tanmateix, afegir, a la llum de la Doctrina social de l'Església, altres orientacions, organitzades sintèticament, del que ha de ser capaç de portar a la pràctica tot laic compromès en la vida pública. Vegem-ho tot seguit.

SÍNTESI CRITERIOLÒGICA: PRINCIPIS, NORMES DE JUDICI I DIRECTRIUS D'ACCIÓ

La Doctrina social de l'Església s'articula entorn de principis, normes de judici (o criteris) i directrius d'acció (o orientacions).⁴¹ La Congregació per a l'Educació Catòlica⁴² resumeix els principis fonamentals, a la llum dels quals hom ha de ser capaç de jutjar la realitat i sota la guia dels quals hom ha d'actuar, en un document sintètic, adreçat a la formació del clergat. No pretenem d'esgotar-los, sinó d'oferir-ne els més importants. Heus-los ací:

(1) La *dignitat de la persona humana* –fonamentada en el fet que és creada a imatge i semblança de Déu i elevada a un fi sobrenatural– és el principi original i originant, del qual se segueix tota la resta. (2) Com a ésser intel·ligent i lliure, la persona és subjecte de drets i de deures. Els *drets humans*, i en particular, el dret a la llibertat religiosa –mesura dels altres drets fonamentals–, esdevenen un altre principi cabdal. Drets i deures que tenen en compte la persona i la seva dimensió social, és a dir, la família, la cultura, els pobles i les nacions, principalment. (3) Un altre principi rau en la *concepció orgànica de la vida social*. Dit altrament, la societat s'ha de fonamentar rectament, d'una banda, en el dinamisme interior dels seus membres i, d'una altra, damunt l'estructura i l'organització de la societat, constituïda per les persones i les societats intermèdies, que s'integren en unitats superiors a partir de la família, per arribar, a través de les comunitats locals, de les associacions professionals, de les regions, de les nacions i dels Estats als organismes supranacionals i a la societat universal de tots els pobles i nacions. Aquest principi n'incorpora dos més: (4) aquell que *vincula la persona amb la societat* i (5) el que reclama la *participació* en la vida pública. L'home no pot bastar-se ell mateix per assolir el seu ple desenvolupament, sinó que té necessitat dels altres i de la societat: és un ser social per naturalesa. Quant al segon, una correcta antropologia aplega una justa, proporcionada i responsable participació de tots els membres i sectors de la societat en el desenvolupament de la vida socioeconòmica, política i cultural. Com diu el document que estem glossant, «es tracta d'una

⁴¹ És ja patrimoni de la Doctrina social de l'Església la triple divisió en *principis de reflexió, criteris de judici, i orientacions o directrius per a l'acció*. Cf. PAU VI, *Octogesima adveniens* (OA), 1971, 4; JOAN PAU II, *Discurs inaugural del CELAM*, Puebla, 1979, III, 7; JOAN PAU II, *Sollicitudo rei socialis* (SRS), 1987, 3.8; CONGREGACIÓ DE LA DOCTRINA DE LA FE, *Libertatis Conscientia*, 1986, 72; CONGREGACIÓ PER A L'EDUCACIÓ CATÒLICA, *Orientacions per a l'estudi i l'ensenyament de la Doctrina social de l'Església en la formació sacerdotal* (Orientacions), 1988, 3, 6, 28, 29, 47, 54, 65.

⁴² Orientacions 30-46.

aspiració profunda de l'home, que expressa la seva dignitat i llibertat en el progrés científic i tècnic, en el món del treball i en la vida pública.»

(6) Un altre principi clau en el desenvolupament social gira entorn del *bé comú*. El Concili Vaticà II el definí com «la suma d'aquelles condicions de la vida social que permeten, sia als grups, sia a cadascun dels membres que aconseguixin més plenament i fàcil la pròpia perfecció.»⁴³ Es tracta d'un bé superior a l'interès privat, i alhora inseparable del bé de la persona humana, de tots i de cadascun. El bé comú compromet els poders públics a reconèixer, respectar, acomodar, tutelar i promoure els drets humans i a facilitar-ne el compliment dels respectius deures.⁴⁴

(7) La solidaritat i (8) la subsidiarietat són dos altres principis importants que regulen la vida social. De fet són com dues cares d'un únic principi que arrela en la doble dimensió individual i social de l'ésser humà. El Papa actual ha definit la solidaritat com «la determinació ferma i perseverant d'obstinar-se pel bé comú; és a dir, pel bé de tots i de cadascú, per tal que tots siguin veritablement responsables de tots.»⁴⁵ Quant a la subsidiarietat, complement de la solidaritat, Pius XI afirmà que «és il·lícit arrabassar als individus allò que ells poden acomplir amb les seves forces i indústria pròpia, per encomanar-ho a la comunitat; parionament és injust i alhora greu dany i pertorbació del recte ordre, remetre a una major i més alta societat allò que poden fer i acomplir les comunitats menors i inferiors; perquè tota acció de la societat, per la seva condició i naturalesa ha de prestar ajut als membres del cos social i no destruir-los ni absorbir-los.» Aquest principi protegeix la persona humana, les comunitats locals i els cossos intermedis del perill de perdre llur legítima autonomia.

(9) Finalment, cal recordar el principi de la *destinació universal dels béns*: els béns de la terra són destinats a l'ús de tots els homes per satisfer llur dret a la vida d'una manera conforme a la dignitat de la persona i a les exigències de la família, la qual cosa significa que els béns creats han d'arribar a tothom d'una forma equitativa, prenent com a guia la justícia i com a companya la caritat. La destinació universal dels béns redimensiona el dret de propietat i n'assegura la seva funció social.

Junt amb els principis, la Doctrina social de l'Església esmenta uns valors fonamentals que sustenten la convivència civil. Són valors inherents a la dignitat de la persona humana i que podem concretar en la *veritat*, la *llibertat*, la *justícia*, la *solidaritat*, la *pau* i la *caritat* o amor cristià.⁴⁶

A la llum dels principis i valors mencionats, hom conclou que l'activitat humana en la vida pública –i així hem de formar els nostres cristians– ha de ser garantidora de la dignitat humana, respectuosa amb els drets humans, apressadora dels deures de les persones, cercadora del bé comú, estructuradora de la societat, subsidiària i solidària, participativa, discriminadora positivament vers els pobres, possibilitadora del destí universal dels béns, veritable, lliure, justa, pacífica i caritativa.

En *Novo Millennio ineunte*, el papa Joan Pau II vinculà el testimoniatge cristià amb els principis esmentats com a constructors de la veritable civilització de l'amor: «Per a l'eficàcia del testimoniatge cristià, especialment en aquests camps controvertits i delicats, és important fer un gran esforç per explicar adequadament els motius de les posicions de l'Església, subratllant sobretot que no es tracta d'imposar als no creients una perspectiva de fe, sinó d'interpretar i defensar els valors radicats en la naturalesa mateixa de l'ésser humà. La caritat esdevindrà, aleshores, un servei a la cultura, a la política, a l'economia, a la família, perquè arreu es respectin els principis fonamentals, dels quals depèn el destí de l'ésser humà i el futur de la civilització.»⁴⁷

⁴³ GS 26.

⁴⁴ JOAN XIII, *Pacem in terris* (PT), 1963, 55.

⁴⁵ SRS 38.

⁴⁶ PT 35: «La convivència entre els homes és, doncs, ordenada, fecunda i pròpia de la seva dignitat, si es fonamenta en la *veritat* [...]. Això demana que els drets recíprocs i els deures corresponents siguin reconeguts. És, a més, una convivència que es realitza segons *justícia* o en el respecte efectiu d'aquells drets i en el compliment lleial dels deures respectius; que és vivificada i integrada per un *amor* tal, que fa sentir com a pròpies les necessitats i les exigències d'altri, fa els altres participants en els propis béns i procura de fer sempre més vívida la comunió en el món dels valors espirituals; i és realitzada en la *llibertat* d'una manera adient a la dignitat d'éssers portats per la seva mateixa naturalesa racional a assumir la responsabilitat del propi obrar.»

⁴⁷ NMI 51.

A més dels principis, la Doctrina social de l'Església ofereix uns *critèris* per a encertar en el judici de la realitat social amb vista a la seva transformació. Bo i glossant el document *Orientacions*,⁴⁸ aquest assenyala els següents: (1) Cal assolir un *coneixement adequat de la realitat*, per poder efectuar d'una manera correcta un judici sobre les condicions socials i sobre el valor ètic de les estructures i dels sistemes socials, econòmics, polítics i culturals. (2) S'ha de tenir, alhora, *capacitat de jutjar objectivament*, la qual cosa demana, d'una banda, (3) evitar l'escull de *l'influx ideològic* i, de l'altra, (4) el *discerniment de les opcions*, és a dir, la valoració adient del diàleg i l'eventual compromís amb moviments històrics que són deutors de diverses ideologies, però que, de fet, en són distints. Cal, a més contribuir amb el nostre treball i reflexió a fornir ulteriors aportacions a la Doctrina social i tenir prou flexibilitat per a realitzar nous judicis en situacions noves.

Des d'aquesta perspectiva dels *critèris*, el capteniment del cristià en l'esfera pública ha de ser, doncs, coneixedora de la realitat, discernidora, no ideològica, contribuidora i flexible.

Per últim, la Doctrina social ofereix també unes orientacions⁴⁹ a tenir en compte en el comportament humà; orientacions que són directrius per a l'acció social, inspirades en els principis i criteris ja esmentats. Heus-les ací: (1) *el respecte de la dignitat de la persona humana*, la qual cosa comporta el respecte i la promoció de tots els drets personals i socials. (2) El *diàleg respectuós*: els problemes socials, com la fam, la violència, el terrorisme, el desarmament i la pau, el deute extern i el subdesenvolupament dels països del Tercer Món, les manipulacions genètiques, la droga, el deteriorament del medi ambient, etc., apressen l'exercici del diàleg respectuós com a mètode idoni per a trobar una solució dels problemes, mitjançant acords programàtics i operatius. (3) La *lluita noble i raonada per la justícia i la solidaritat social*. (4) La *formació per a les competències necessàries* que ens facin capaços de menar una acció eficaç segons criteris morals rectes. (5) *L'experiència de les realitats temporals i l'experiència de la fe*: Calen ambdues experiències, unides en el seu primer fonament, que és la Paraula de Déu, per donar a la realitat una interpretació més justa. (6) *L'obertura als dons de l'Esperit* en el compromís i en les opcions cristianes en la vida social. (7) Finalment, el capteniment cristià ha de guiar-se per *la pràctica del manament de l'amor i de la misericòrdia* en tot, que, en l'esperit de l'Evangeli, assigna la prioritat als pobres, alhora que ha de ser pregonament evangelitzador i compromès, car ningú no pot abdicar del deure de fer possible un món més humà i d'estendre el Regne de Déu.

Hom pot, doncs, concretar l'activitat de l'apòstol en la vida pública, des d'aquest vessant de les *directrius d'acció*, com a respectuosa de la dignitat humana, dialogant, lluitadora, competent, experimentada písticament i humana, evangelitzadora, oberta als dons de l'Esperit, amorosa, misericordiosa i compromesa.

QÜESTIONS ACTUALS: EL PLURALISME, EL RELATIVISME I EL LAÏCISME

La nostra societat moderna està farcida de llums i ombres, que fan que sovint no sigui gens fàcil l'animació cristiana de l'ordre temporal. No obstant això, no podem restar al marge de la construcció del nostre món. Una nota recent de la Congregació per a la Doctrina de la fe⁵⁰ assenyalava com a ombra, en primer lloc, el *relativisme cultural*, que dona lloc ulteriorment a un pluralisme i relativisme ètic. Alguns, fins i tot, proposen com a fonament d'una veritable democràcia i la seva condició de possibilitat aquest relativisme ètic. Hi ha qui proposa, com per exemple Rorty, la *frivolitat* com la virtut democràtica per excel·lència. El sant Pare ja argumentà clarividentment que una democràcia mancada de valors i que no estigui ancorada en la veritat de l'home esdevé un totalitarisme visible o encobert.⁵¹ La dita Nota demana, doncs, per a una democràcia veritablement humana, descobrir els fonaments i els principis ètics –ja esmentats en

⁴⁸ Orientacions 47-53.

⁴⁹ Orientacions 54-61.

⁵⁰ CONGREGACIÓ DE LA DOCTRINA DE LA FE, *Nota doctrinal sobre algunes qüestions relatives al compromís i la conducta dels catòlics en la vida pública* (Nota doctrinal), 24.XI.2002.

⁵¹ JOAN PAU II, *Centesimus annus* (CA), 1991, 46.

l'apartat anterior— que «no són negociables».⁵² La pluralitat de solucions pràctiques no equival a una pluralitat ètica.

Hi ha accions en la vida pública que tenen a veure amb principis morals que no admeten mai derogacions, excepcions o compromisos. En aquests casos, l'engatjament del cristià resta, aleshores, més palès i més carregat de responsabilitat.⁵³ Es tracta, doncs, d'exigències ètiques fonamentals i irrenunciables. Abdicar-ne fóra obrir una escletxa que deixaria sense fonaments el comportament moral, i tot restaria subjecte a un càlcul ponderatiu de valors: des d'aquesta perspectiva res no és exigible i tot esdevé relatiu.

Un segon concepte que cal tenir molt ben assentat és el de *laïcitat*. Sovint hom hi fa referència com a criteri que guii l'acció del cristià en el món. I ha de ser així. Tanmateix, cal comprendre bé què significa realment. La laïcitat ens adreça vers la justa autonomia de l'esfera civil i política en relació amb l'esfera religiosa i eclesiàstica, però mai vers l'autonomia enfront de l'àmbit moral. Laïcitat no és ni laïcisme ni confessionalisme; és el rebuig de tot *cesaropapisme* i de tot *papocesarisme*, de tot intent de diluir una esfera en l'altra. Aquesta autonomia no significa, però, independència de la veritat de l'home.

La laïcitat, doncs, «indica l'actitud de qui respecta les veritats que emanen del coneixement natural sobre la persona que viu en societat, malgrat que les dites veritats siguin ensenyades alhora per una religió específica.» La laïcitat vera no arraona l'ensenyament i les preses de posició de cap ciutadà ni de cap entitat —tampoc de l'Església— que formi part de la vida social, sinó que les té en compte per a la construcció de la vida civil. Prescindir de l'opinió d'una part dels ciutadans perquè professen una fe religiosa seria negar-los la participació com a persones —amb les seves pròpies conviccions— i instaurar una ideologia que en nom d'un pretès neutralisme imposa una visió unilateral de la convivència civil. Aquells qui desqualifiquessin políticament i socialment els cristians que actuen coherentment amb la seva consciència, negant-los la legitimitat d'actuar en la vida pública d'acord amb les pròpies conviccions, incorrerien en un laïcisme intolerant.

La Nota que comentem vol fer prendre consciència del lligam entre la fe i la vida, entre veritat i llibertat, que duu a una fe que opera per la caritat (Gal 5,6) fins a fer possible que la fe esdevingui cultura, en el sentit més ampli de la paraula. Aquesta és la tasca que els cristians han de fer realitat amb el seu actuar en la vida pública, sense renunciar mai a cap principi moral innegociable —els absoluts morals—, i amb el tarannà d'una sana laïcitat. Exemples, com la vida de sant Tomàs Moro, il·luminen i guien amb gran lluminositat el comportament públic cristià. Reblem, alhora, la necessitat d'un discerniment moral, amb la consciència que l'Església no té una paraula definitiva sobre tots els problemes morals.⁵⁴

UN EXEMPLE PRÀCTIC

Tot el que hem exposat, bo i seguint les indicacions del Concili Provincial Tarraconense (n. 31) —el qual invita a crear en els diferents bisbats un petit grup plural que pugui aprofundir en les qüestions públiques, que ajudi els cristians compromesos i que n'engresqui d'altres a concretar llur compromís—, han volgut fer-ho realitat programàtica de la seva tasca, a casa nostra, els Equips de Pastoral de la Política i la Comunicació, en el si de la Federació de Cristians de Catalunya, l'ideari dels quals ha estat reflectit en el document marc intitulat *Per a la participació en la vida política de Catalunya i la seva renovació*⁵⁵, del qual vull remarcar el punt de partida, els àmbits on arrela i l'espiritualitat que el sustenta, per mostrar com portar a la pràctica les línies mestres d'aquest article.

Els membres dels Equips parteixen de la consciència de ser cristians compromesos i amb voluntat de servei, fills de l'Església i ciutadans de Catalunya, copartícpis de la missió de ser

⁵² Nota doctrinal, 3.

⁵³ Nota doctrinal, 4.

⁵⁴ GS 43; Orientacions 2: «Amb tot, l'Església, en entrar en aquest camp, és conscient dels propis límits. No pretén donar una solució a tots els problemes presents en la dramàtica situació del món contemporani.»

⁵⁵ EQUIPS DE PASTORAL DE LA POLÍTICA I LA COMUNICACIÓ, *Per a la participació en la vida política de Catalunya i la seva renovació*, Barcelona 1997.

testimonis en tots els àmbits humans de la fe en Jesucrist i dels valors de l'Evangelí, amb la determinació de ser dialogants i respectuosos davant les diverses pràctiques polítiques i les diverses sensibilitats pel que fa al fet religiós. Pel fet de pertànyer agraïdament a l'Església, en reconeixen el mestratge, no compromès amb cap opció de partit. Els Equips entenen la *política* com un acte de servei als conciutadans i el *poder* «com una capacitat moral (autoritat) que, adreçada al bé comú i exempta de tot esperit de domini, promou les condicions que possibiliten el bé complet del ciutadà.» En funció del primat de la persona, volen orientar les propostes polítiques «vers el respecte i la promoció de totes les dimensions –individual i social, material i espiritual– de la dignitat del ciutadà», conscients que en la política no s'hi val tot, que no hi ha una moral independent d'Estat, no hi ha una moral política *sui generis*.

A l'hora de discernir la situació social, els Equips, en el seu ideari, apunten unes prioritats, dividides en tres apartats: la realització personal, la plenitud social, la base material i estructural.

I quant a l'espiritualitat de cristians que treballen en l'àmbit polític, el membres dels Equips proclamen la prioritat absoluta de Déu, es volen formar amb la seva Paraula, celebrar la litúrgia de l'Església i practicar la pregària, en el marc d'una comunitat de relacions fraternes, de mútua acceptació i de perdó recíproc. Entenen el seu compromís temporal com una opció fonamental i treballen perquè el nostre món es transformi segons el pla diví i assoleixi la seva plenitud. Volen propiciar, a l'interior de l'Església, instàncies de diàleg i de treball comunitari, tot valorant el ric patrimoni cultural i de caritat, sobretot, la doctrina social catòlica, en continu procés d'elaboració i d'aplicació. En l'exercici de les seves responsabilitats rebutgen tot tancament estèril: desitgen dialogar, cercar la mediació possible en cada cas i consensuar acords programàtics i operatius, sempre en coherència amb la fe cristiana.

Cloem, amb aquest exemple pràctic, la nostra aportació; aportació la clau de volta de la qual és fer-nos conscients d'allò que som i esdevenir coherents amb tot el que significa. Només així podrem fer realitat aquella exhortació paulina: «no us emmotlleu al món present; deixeu-vos transformar i renoveu el vostre interior, perquè pugueu reconèixer quina és la voluntat de Déu, allò que és bo, agradable a ell i perfecte» (Rm 12,2).